

קואופרטיבים חדשים מספרים

סיכום מפגש "ספירת מלאי": במרכז ללימודי הקואופרציה

:: אילנה לפידות

כ-50 איש נאספו באפעל ביום ג', 19.4.05, בשעות אחר הצהרים להאזין לסיפורי הקואופרטיבים החדשים: אנשי קואופרטיבים שקמו, או שעומדים לקום, אנשי ארגונים ומוסדות התומכים בקבוצות אלה, ומתעניינים בהתחדשות הקואופרציה. אחת ממטרות המפגש - מעבר להעברת מידע - היא יצירת מפגש בין הקבוצות המתנסות בהקמת אגודה שיתופית לבין גורמים שיכולים לסייע להם, ביעוץ ארגוני, כלכלי או משפטי - ובראשם מרכז הקואופרציה (כפי שאמר שמוליק בהט: "מיכה ברנר [העומד בראש המרכז] הוא בשורה חדשה").

מיכה ברנר, יו"ר מרכז הקואופרציה (ליצרנות, תחבורה ושירותים בישראל) הביע את הפתעתו, קודם כל, מהציבור שנאסף למפגש. הוא ציפה למצוא ראשי שיבה וקרחות, כאלה המתרפקים על רעיון הקואופרציה הישן וגילה שיש אנשים צעירים וארגונים חדשים המגלים עניין בנושא. כשהוקמה המדינה היו כאן אלפי אגודות שיתופיות. השוואת העבר להיום מגלה שבה עלינו לנתח, קודם כל, מה קרה כאן ולמה זה קרה. בין האסכולות השונות של מארקס, תאצ'ר, ביבי או עמיר פרץ - יש לנו מה לעשות.

במהלך המפגש, הוצגו 5 קואופרטיבים:

אלי-בן-הרוש על יסומר ישראלי - קואופרטיב בתחום האבטחה

לדברי בן הרוש מנכ"ל 'יסומר ישראלי', הקואופרטיב הוא טיפה בים של 130 אלף מועסקים בענף האבטחה. הקואופרטיב אותו הקימו שומרים שעבדו בחברות שונות בנוי כמערכת כלכלית שצריכה לפרנס את כל עובדיה. יש הקפדה רבה על רמה ואיכות, ניהול נכון ומבוקר. ליד המנכ"ל פועלת הנהלה של חברים נבחרים וכן נציג ההסתדרות ונציג

מרכז הקואופרציה. השנתיים הראשונות היו מוקדשות לחיפוש עבודה. היום כולם כבר עובדים והקואופרטיב מתאזן. בינתיים שומרים על תשלום שכר מינימום לכל עובד, כולל זכויות סוציאליות. קודם כל מחולק השכר אם נותר עודף - הוא מחולק לחברים.

רות גור העלתה שאלה: אם החברים משתכרים שכר מינימום - מה היתרון על פני עבודה בחברת שמירה פרטית? לדברי אלי-בן-הרוש, יש יתרונות שונים לחברות באגודה. החשובים שבהם הם עצם השותפות, ההרגשה שזה עסק שלך, והביטחון (לעומת פיטורים כל 9 חודשים, כדי לא להעניק קביעות בחברות בהם עובדים שומרים). בנוסף, כל עובד מקבל מכשיר טלפון נייד מהאגודה, מתנות לשמחות, עזרה לנזקקים. המחשבה הבסיסית היא ליצור שוויוניות, לדאוג תחילה למינימום, ואחרי כן להמשיך להיטיב עם החברים. עובד הרוצה להצטרף כחבר עובר מועמדות של חצי שנה, שבה בודקים אותו כחבר וכעובד. רבים רוצים להצטרף ויש תהליך של סינון ומיון, למצוא את המתאימים לחיי אגודה שיתופית. כדי לעזור את האגודה יש להגיש בקשה אישית לעזיבה. כדי להוציא חבר דרושה החלטה של האסיפה הכללית, המתכנסת פעם או פעמיים בשנה. ארבעה מחברי הנהלת האגודה הם בעלי זכות חתימה.

יהב זרח (משרד רשם האגודות השיתופיות) ציין שההבדל בין חברה פרטית לבין קואופרטיב

כשהוקמה המדינה היו כאן אלפי אגודות שיתופיות.

השוואת העבר להיום מגלה

שבה עלינו לנתח, קודם כל,

מה קרה כאן ולמה זה קרה.

בין האסכולות השונות של

מארקס, תאצ'ר, ביבי או עמיר

פרץ - יש לנו מה לעשות.

ההסתדרות ומרכזו הקואופרציה בתחילת הדרך. לדברי איילת אילני, המסקנה היא שדרושה, קודם כל, בדיקה עסקית של הנושא, לפני שמקימים קבוצה ומייעדים אותה למטרה.

אורנה זקן על תנועת 'אחותי' לנשים בישראל

תנועת 'אחותי' היא קואופרטיב לתעסוקת נשים ממוצא אתיופי בקרית-גת. התנועה באה לעזור לנשים המתמודדות עם מצב כלכלי קשה לחפש אלטרנטיבות לתעסוקה. לנשים שהתקבצו בקבוצה בקרית-גת יש ניסיון בעבודה שיתופית. חלקן עבדו כבר בקואופרציה חקלאית. בתחילה היה ניסיון להקמת קבוצה לעבודות ניקיון (מבחירתן) ונותרה קבוצה קטנה. לא ברור מהן הסיבות לכישלון – אולי הפער התרבותי בין נשות הקואופרטיב לנשות "אחותי". קבוצת נשים שהשתתפה בפרויקט 'אשת חיל' של שדולת הנשים בקרית-גת העלתה נושא חדש ויצירתי – הרקמה שלהן. כמה מהן התנסו כבר במכירת עבודת-יד ליוזמים פרטיים: קרמיקה, קליעת סלים. יש ביקוש לעבודות שלהן בתערוכות שונות. מנהיגות קבוצת הנשים חיפשה בנות ברית ומצאה אותן בעיריית קרית-גת, בשיקום שכונות, במחלקת הרווחה, כלומר, הן מצאו כי יש סיוע עירוני. ארגון 'אוקספאם' העולמי (ארגון הפועל למציאת פתרונות ארוכי טווח לעוני, סבל ואי-צדק) הצטרף לשותפות ונערך טקס חגיגי לפתיחה. הקבוצה קיבלה מנחה להעצמה אישית. אותה מעצבת אופנה ממוצא אתיופי, בוגרת שנקר, שעיצבה בגדים אופנתיים בשילוב הרקמה האתנית.

הוא שהחברה ממקסמת את רווחיה לטובת בעל החברה, בעוד שהקואופרטיב מגביר את רווחת החברים. נושא הבקרה וקבלת חברים מבוקרת חשוב ביותר באגודה וכן יש חשיבות רבה לנושא הניהול העצמי.

איילת אילני על העמותה להעצמה כלכלית לנשים

איילת אילני סיפרה על ניסיון להקמת קואופרטיב לשירותי ניקיון בחיפה. כ-1200 נשים השתתפו בתוכניות להעצמה כלכלית, מתוכן נכנסו כ-200 לפעילות עסקית. בשיתוף עם היחידה למעמד האשה בעיריית חיפה הוקמה קבוצה של 30 נשים שקיבלו הבטחת הכנסה או השלמת הכנסה ושהיו מחוץ לשוק העבודה. קבוצה זו עברה תהליכי מיון והדרכה. לאחר חודשיים של תהליך גיבוש ולימוד התחילו לעלות קשיים שונים. התברר שהנשים לא רוצות לעסוק בעבודות ניקיון. כל העבודה בניקיון מוסדות ציבור היא בשעות אחרי הצהריים והערב, שעות שאינן נוחות לאמהות. כדי להרוויח צריכות הנשים לעבוד שעות רבות בשבוע. כדי לכסות בתשלום של 22.5 ש"ח לשעה ימי חופשה, מחלה, זכויות סוציאליות וכו' – הן חייבות לעבוד ערב ערב בניקיון. הנשים הקשו: מה היתרון בשותפות כשכל אחת נמצאת מדי ערב לבדה במקום שעליה לנקות? הקבוצה הצטמצמה. היה ברור שצריך למצוא אלטרנטיבה – סביבת עבודה שאינה דכאנית. חייבות להיות בקבוצה כמה יזמות, שיכולות להשיג חוזים, שיודעות להתמקח. במהלך הפרוייקט ניסו לחפש עבודה בניקוי חדרי מדרגות (ועדי בתים משלמים יותר) – אך בינתיים העניין לא צלח. יש שאלה עקרונית – העולה גם מהקשיים בהם נתקל הפרוייקט הוה – לגבי ההיתכנות הכלכלית של מלכ"ר לשירותי ניקיון (נערך בנושא זה גם מחקר אקדמי של אמנון פורטוגלי, אוניברסיטת תל-אביב, המראה אי-היתכנות של מלכ"ר כזה).

היום מנסים הוגי הפרוייקט לבדוק כיוון אחר: חנות גלידה או פלאפל, שקבוצת נשים תוכל לנהל יחד. יש כמה קבוצות שניסו מיזמים כאלה, אך טרם זכינו לראות סיפור הצלחה. אלכס אברמוביץ' (מרכזו הקואופרציה) טען שהבעיה בחיפה היתה שהעיריה לקחה את תפקיד ה"אמא" של הפרוייקט ולא נתנה למשתתפות להתמודד בעצמן. גם ב'שומר ישראל' היתה תקופה של תחלופה, בהתחלת הדרך, עד שנמצאו האנשים המתאימים לארגן ולנהל שמואל בהט טען שהיתרון של 'שומר ישראל' על הפרוייקט החיפאי הוא שהאגודה זכתה לסיוע של

יש יתרונות שונים לחברות באגודה. החשובים שבהם הם עצם השותפות, ההרגשה שזה עסק שלך, והביטחון (לעומת פיטורים כל 9 חודשים, כדי לא להעניק קביעות).

הנשים הקשו: מה היתרון בשותפות כשכל אחת נמצאת מדי ערב לבדה במקום שעליה לנקות? הקבוצה הצטמצמה. היה ברור שצריך למצוא אלטרנטיבה – סביבת עבודה שאינה דכאנית.

אלי פדה (משרד הרווחה,
השירות לעבודה קהילתית)
ציין שיש חשיבות רבה גם
להשתייכות לתנועה, יש צורך
אנושי "להיות שייך" הבא לידי
ביטוי ומימוש בתנועת 'אחות'.

חברי 'דן' שפירקו את האגודה
השיתופית שלהם והפכו
לחברה בע"מ - מתחרטים
היום ומכים על חטא על פירוק
האגודה. קואופרטיב 'אגד'
שומר על שכר שווה, תנאים
שווים והמניה היא מניית
עבודה.

לקהילה יש עוד כ-1500 תומכים. הקהילה אינה
נתמכת על ידי קרנות. 'סינקופה' מקיימת 'ג'וב-
קלאב' - מועדון לחיפוש עבודה. היה ניסיון שלא
צלח להקים קואופרטיב של אנשי מיהשוב. האנשים
הגיעו מתוך מצוקה ולא היו "מבושלים" מספיק
לעבודה שיתופית. צוות של שישה מנחים נפגש מדי
שבוע ומנחה שלוש קבוצות. המודל של הקואופרטיב
העומד לקום יהיה של קבוצות העובדות עם מנחים,
לשם חיפוש עבודה. בינתיים מצאו כבר כ-50 איש
עבודה באמצעות 'ג'וב-קלאב'.

לסיכום המפגש

מיכה ברנר שיתף בחששותיו לגבי העתיד
ובצורך להמשיך לפעול לפיתוחן של האגודות
השיתופיות. בין 300 האגודות השיתופיות, שמרכז
הקואופרציה צריך לתת להן שירות - חלק אינן
פעילות. בתחומים של יצרנות ושירותים יש היום
כ-500 חברי קואופרטיבים בלבד. חברי 'דן'
שפירקו את האגודה השיתופית שלהם והפכו
לחברה בע"מ - מתחרטים היום ומכים על חטא
על פירוק האגודה. קואופרטיב 'אגד' שומר על
שכר שווה, תנאים שווים והמניה היא מניית
עבודה. אולם מיכה מודאג מאוד באשר לעתיד
הקואופרטיב: דור תומך דור ואם לא מגיעים
אנשים חדשים - הקואופרטיב דועך. החלטת
האגודה לא לקבל חברים חדשים ל'אגד' - תחסל,
במשך הזמן, את הקואופרטיב. יש לאחד כוחות
כדי לשמור על האגודות השיתופיות הקיימות
ולסייע להן, בצד הקמת ופיתוח אגודות חדשות.
למרות החששות, יצאנו ממועדים מהיענות האנשים
ומהסיפורים ששמענו. שמענו על חמישה ניסיונות,
מוצלחים יותר ומוצלחים פחות, להקמת מיוזמים
קואופרטיביים חדשים וכולנו מאחלים ומייחלים
להצלחתם ולהצלחת אלה שיבואו בעקבותיהם.
ישנם מוסדות וגופים וולונטריים המוכנים לסייע
לקבוצות בהקמת אגודה שיתופית, שתענה על
צרכי ההתפרנסות, בשילוב ערכים של שיתוף
וכלכלה חברתית. עלינו להיערך - ולהפעיל
את חברי הכנסת הקשורים אלינו - לקמפיין
של תחיקה תומכת ומעודדת קואופרציה, כמו זו
שקיימת בארצות אירופה ובמקומות אחרים.

המרכז ללימודי קואופרציה בסמינר אפעל מרכז
את המידע והכתובות לסיוע, מוכן לספק שירותי
הדרכה: כנסים, סדנאות, ימי לימוד - לקבוצות
שתהיינה מעוניינות בבדיקת הנושא והתמודדות
אתו. החברים שהשתתפו בכנס ביקשו שנרכז את
רשימת הכתובות של המשתתפים ונפיץ אותה
בין כולם, כדי שישמר הקשר והארגונים יוכלו
להיעזר זה בזה. זה ייעשה בקרוב.

כבר התקיימה תצוגת אופנה. בקרוב תיערך תצוגת
אופנה רשמית ופתיחת הפרויקט לקניינים. איריס
מסד (מקיבוץ אייל) ליוותה את הקבוצה ובנתה
תוכנית הדרכה לקבוצה של 20 נשים. מחפשים
עכשיו אשת שיווק ממוצא אתיופי שתשווק את
מוצרי האופנה.

בלשון המעטה, המושג 'קואופרטיב' לא זוכה
לאהדה רבה בסביבה של קרית גת, בלשון המעטה.
לכן, היו שהציעו במהלך המפגש להשתמש
במונחים חליפיים, כגון "אגודה שיתופית" או
"כלכלה חברתית", המקובלים היום בעולם.

ישי מנוחין (מ'אוקספאם') הדגיש את השיתוף
האידיאולוגי המאפיין את התנועה, לצד הצורך
בהתפרנסות. אלי פדה (משרד הרווחה, השירות
לעבודה קהילתית) ציין שיש חשיבות רבה גם
להשתייכות לתנועה, יש צורך אנושי להיות
שייך הבא לידי ביטוי ומימוש בתנועת 'אחות'.
דבורה דטסה (מנחת הקבוצה) הוסיפה שבניית
השייכות היא חלק מתהליך גיבוש הקבוצה וגם
האידיאולוגיה נבנית והולכת תוך כדי התהליך.
יאיר לוי ציין שכדי להשיג "אווניו מאוונט" על
המים יש צורך באיזון כלכלי-חברתי.

אסטרזיה גברויץ על תנועת 'נחל זורם' - RIO ABIERTO

תנועת 'ריו אביירטו' היא שיטת הפעלה בתנועה,
מוסיקה, מגע, קול, מדיטציה, הרחבת המודעות,
העצמה אישית דרך מפגש קבוצתי, התפתחות
אישית. בשיטה זו עובדים עם קהלים רחבים, בני
50-20 ויותר. עובדים גם בבתי אבות ובמעונות
יום, עם ילדים ונוער עם הורים וילדים. הגישה
גמישה. בארגנטטינה 'ריו אביירטו' היא עמותה.
ברוב המקומות בעולם היא עמותה או חברה.
בארץ, מעוניינים דווקא בהקמת קואופרטיב, כי
האגודה השיתופית מתאימה לרעיון של המעגל,
של השוויוניות. הנושא בשלב של בדיקה. כרגע
עובדות שש מדריכות וישנם אנשים בתהליכי
הכשרה להדרכה. המשתתפים בקבוצות מהווים
כבר קהילה של 'נחל זורם'. מניעות אותם הסיבות
האידיאולוגיות. הקבוצה שואפת להקמת מרכז
פיזי לתנועת 'ריו אביירטו'.

אהוד שם טוב על קהילת 'סינקופה'

קהילת 'סינקופה' היא התארגנות של אזרחים
בעלי תודעה חברתית, מסיבות אידיאולוגיות, על
תשתית אידיאולוגית. הקהילה מונה היום 150
חברים שנרשמו ושילמו דמי-חבר: 180 ש"ח לשנה
ומחויבות ל-20 שעות עבודה בשירות הקהילה.

אילנה לפיחות היא
מנהלת סמינר
אפעל והמרכז
ללימודי קואופרציה